

James Petras

Μαρξισμός και μετασχηματισμοί στον Τρίτο Κόσμο*

Μέρος Π

Η προσπάθω του Μαρξ να εξισώσει την ανάπτυξη του ΚαπιταλJJ» M · ^ ανάπτυξη της «ελεύθερης ρευσθωτής\ργασίας>> είναι φορτωμένη από δύσκολες. αποτελούσε το" γεγονός ότι η πληρωμή « μισθό ήταν η ^ ^ Γ η ï ί ε ^ σ Γ τ ο υ αρχική περίοδο ανάπτυξης του δυτικού καπιταλισμού. Ακόμα « P ^ ρ ο ^ η ^ ^ c T κεφαλαίου στον τρίτο κόσμο, βρήκε κοινωνίες οι οποίες στερούνταν εργασίας « « ^ ^ ρ ω - μένης» από τα μέσα παραγωγής και οι οποίες κατείχαν εναλλακτικές ^ έ ς ο » « > 3 2 ν δραστηριότητας^Ο εξαν^Τμός της εργασίας, ήταν μια ^ a i a n ^ ο ^ , Z Z αλλοτρίωση της εργασίας από την προ-καπιταλιστική οικονομική « P ^ ^ W διατήρηση της αποκλειστικής δραστηριότητας της εργασίας μέσα στα πλαίσια του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.

To ^ ^ ^ ^ SL ^ δημοσιεύτηκε πριν ένα χρόνο στο έβδομο τεύχος των «Τετραδίων», Απρίλης 1983.

Έτσι, οι καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις παραγωγής προσδιορίζονταν από τον εξαναγκασμό, που ήταν απαραίτητος για την παραγωγή εργατικού πλεονάσματος, που αποτελούσε στοιχείο αναγκαίο για την οργάνωση της καπιταλιστικής παραγωγής. Η υπεραξία πρόκυπτε μέσα από την αναγκαστική εργασία -μη διαφοροποιήσιμης από την μισθωτή εργασία. Η αντίληψη ότι η «αναγκαστική εργασία» είναι λιγότερο «αποδοτική» διαψεύστηκε από το τεράστιο πλεόνασμα που παράχθηκεν συσσωρεύτηκε και μεταφέρθηκε σε άλλους τομείς για επανεπένδυση.

Η αντίληψη ότι ο «καπιταλισμός» προόδευσε εξαλείφοντας τους «προ-καπιταλιστικούς» φραγμούς στην παραγωγή και έτσι, παρά τον απαίσιμα εκμεταλλευτικό ρόλο του, έπαιξε σημαντικό πολιτισμικό ρόλο (δηλ. απελευθερώνοντας τις «παραγωγικές δυνάμεις» κτλ) είναι ανοιχτή σε σοβαρά ερωτηματικά πάνω σε μια σειρά απόψεων.

Πρώτο, η καπιταλιστική επέκταση μπορεί να εξάλειψε κάποιους από τους προ-καπιταλιστικούς θεσμούς, νόμους, κ.τ.λ. -παράλληλα όμως διατήρησε άλλους (προκαπιταλιστικές μορφές ελέγχου) σχετικούς με τον έλεγχο της εργασίας, διατηρώντας πολλά συστήματα πληρωμής, οικισμού και υποχρεώσεων της «περασμένης περιόδου». Δεύτερο, η ελευθερία του να αγοράζεις και να πουλάς, να προσλαμβάνεις και να απολύεις, να παράγεις και να καταναλώνεις δίχως ταυτόχρονα να καταπατάς τα προνόμια του κράτους δεν δημιούργησε ανάγκες για την εξάλειψη των κοινωνικών υποχρεώσεων στις σχέσεις μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου. Τρίτο, η μεταφορά του κεφαλαίου σε παγκόσμια κλίμακα και η αναδιοργάνωση των προκαπιταλιστικών κοινωνιών στον Τρίτο Κόσμο, δεν δημιούργησε νέες παραγωγικές δυνάμεις, αλλά αναδιοργάνωσε την εργασία για την εξυπηρέτηση της διαδικασίας εξωτερικής συσσώρευσης, μιας διαδικασίας που χρησίμευσε στην αλλοτρίωση της παραγωγής από τα μέσα παραγωγής, στην αλλοτρίωση του πλεονάσματος από το έθνος. Αυτά τα δυαδικά φαινόμενα αλλοτρίωσης καθόρισαν μια διαδικασία εκμετάλλευσης δίχως την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων -καθώς η συσσώρευση είχε εξωτερικά προσδιορισθεί και απαιτούσε, σε συνδυασμό με την απουσία «επαναστατικών» μοντέλων παραγωγής, την μόνιμη επιβολή μιας εξαναγκαστικής σχέσης παραγωγής. Ακόμα περισσότερο, η επιλεγμένη είσοδος του κεφαλαίου, με την μορφή συγκεκριμένων επιχειρήσεων οδήγησε στην ύπαρξη ενός τερογενούς κοινωνικού σχηματισμού. Εν τούτοις, η ύπαρξη περισσοτέρων του ενός «τρόπων παραγωγής» διάψευσε το γεγονός ότι ο καπιταλισμός κατάκτησε γρήγορα μια «ηγemonική» θέση, ενσωμάτωσε τις προηγούμενες μορφές και τις μετέτρεψε σε πρόσθετες πηγές απόσπασης πλεονάσματος. Έτσι η εσωτερική διασύνδεση του καπιταλιστικού και προκαπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού δημιούργησε μια ποικιλία από κοινωνικές σχέσεις παραγωγής μέσα στην ίδια τη σφαίρα παραγωγής, που μπορούσαν να θεωρηθούν σαν συμπληρωματικές παρά σαν άμεσα παραγωγές. Τα άμεσα σχετιζόμενα με την οικονομική δραστηριότητα στοιχεία δηλαδή οι μορφές ιδιοκτησίας και ελέγχου, συνέχιζαν σε μερικές περιπτώσεις να θυμίζουν «προ-καπιταλιστικές μορφές» αλλά η δυναμική που επιτάχυνε τον ρυθμό παραγωγής και οικειοποιήθηκε το πλεόνασμα, δεν ήταν άλλη από την αρχική πηγή της καπιταλιστικής συσσώρευσης η οποία λειτούργησε από την περιφέρεια προς το καπιταλιστικό κέντρο.

Ο Μαρξ συγκέντρωσε την προσοχή του, καθορίζοντας τον καπιταλισμό, στις κοινωνικές σχέσεις παραγωγής, παρά στην συνολική οργάνωση της παραγωγής διότι υπέθεσε ότι οι νόμοι κίνησης του καπιταλισμού ήταν ανταγωνιστικοί με την ελεύθερη μισθωτή εργασία· οι ευνοϊκές συνθήκες της καπιταλιστικής επέκτασης ήταν ουσιαστικά οι «ιδανικοί τύποι» των σχέσεων εργασίας και κεφαλαίου και είχαν διατυπωθεί μέσα από την βρετανική εμπειρία. Ο Μαρξ όπως αποδείχθηκε ιστορικά, έκανε λάθος: η συγκέντρωση του κεφαλαίου, η αναπαραγωγή και η επέκταση έλαβαν χώραν κάτω από μια ποικιλία εμπειριών οι οποίες περιλάμβαναν, δουλεία, δουλοπαροικία, αναγκαστική εργασία, κτλ. Πραγματικά αυτές οι

κοινωνικές μορφές ήταν περισσότερο κοινές και συνεισφέρανε μια μεγάλη αναλογία του πλεονάσματος στα αρχικά και ακόμα και στα πιο αναπτυγμένα στάδια της συσσώρευσης. Αποδεικνύεται λοιπόν, ότι η μισθωτή εργασία αποτελούσε μια εξαίρεση μέσα στα πλαίσια των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων και πως μόνο αργότερα έγινε η επικρατούσα μορφή πληρωμής. Στο μεταξύ, και ενώ η μισθωτή εργασία επικρατούσε, ο χώρος της «ελευθερίας» της συνδεόμενης με την πώληση της εργασίας, άρχισε να περιορίζεται αισθητά, καθώς το κράτος αύξανε την ανάμειξη του υπαγορεύοντας τα όρια και τα είδη των πληρωμών που θα λάμβανε η εργασία. Πραγματικά η ανάπτυξη των πληρωμών που δεν είχαν τη μορφή του μισθού (πρόσθετες αποδοχές) και οι ημιαναγκαστικοί καθορισμοί των αποδοχών στις πληρωμές εργασίας στον σύγχρονο καπιταλιστικό κόσμο (εισοδηματικές πολιτικές) τόσο στις καπιταλιστικές δημοκρατίες της Ευρώπης, όσο και στις καπιταλιστικές δικτατορίες του Τρίτου Κόσμου, υποδηλώνουν ότι οι «σχέσεις ελεύθερης μίσθωσης» υπήρξαν μόνο για ένα μάλλον μικρό διάστημα μέσα στα πλαίσια του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Η πολύ μικρή επιρροή που είχε αυτή η ιδιαίτερη μορφή κοινωνικής σχέσης μέσα στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής και οι μάλλον περιορισμένοι χώροι στους οποίους λειτούργησε μας αποδεικνύουν ότι τα επιχειρήματα γύρω από την ύπαρξη ή μη-ύπαρξη καπιταλισμού στηριγμένου σ' αυτές τις περιπτώσεις (και επιπόλαιες) σειρές κριτηρίων έχουν αποπροσανατολίσει τους αναλυτές από την κατανόηση της διαδικασίας των κοινωνικών μετασχηματισμών στον 20ο αιώνα. Η ταχύτητα με την οποία οι επαναστάσεις του εικοστού αιώνα φαίνονται να μετεξελίσσονται από «εθνικές» ή «αστικο-δημοκρατικές» σε σοσιαλιστικές, δεν αποτελεί απλά και μόνο μια συνάρτηση σχετιζόμενη με την πολιτική εξουσία αλλά είναι ριζωμένη στα αντικειμενικά οικονομικά συστήματα. Εφόσον τα παραγωγικά συστήματα που επαναστατικοποιούνται είναι ήδη καπιταλιστικά, η αλλαγή αυτών των συστημάτων δεν μπορεί να περάσει παρά μέσω ενός καινούργιου συστήματος, παραγωγής. Η επαναστατική διαδικασία η οποία λανθασμένα προσδιορίζει το κοινωνικό σύστημα μέσα από την αντίληψη της «ελεύθερης μισθωτής εργασίας» συνεχίζει να μετακινείται προς μια σειρά από πολιτικές και κοινωνικές κατηγορίες («εθνικές», «δημοκρατικές») που είναι ανεξάρτητες από τα μοντέλα παραγωγής, καταλήγοντας σε μια σειρά από ανώμαλες καταστάσεις στις οποίες η τάξη εκείνη που ελέγχει τα μέσα παράγωγης αποκλείεται-από έναν ορισμό του κράτους. Το πρόβλημα γίνεται περισσότερο σύνθετο όταν ένα κοινωνικό επαναστατικό κίνημα ανατρέπει μια καπιταλιστική άρχουσα τάξη, προχωρεί με μια σειρά από αντιλήψεις που καθορίζουν έναν «αντιφεουδαρχικό» ή προκαπιταλιστικό κοινωνικό σχηματισμό και θέτει πολιτικά και οικονομικά καθήκοντα χωρίς να υποστηρίζονται από μια κατάλληλη τάξη που θα πραγματοποιήσει τις λειτουργίες που έχουν ήδη περιγράψει.

Εάν όπως υποστηρίζει ο Λένιν, ήταν η Ρωσία μια «μισο-φεουδαρχική» κοινωνία η οποία απαιτούσε την «δημοκρατική δικτατορία των εργατών και αγροτών» -πως εμφανίσθηκαν οι εργάτες και ο, αγρότες που ανάρτησαν την φεουδαρχία και εγκαθίδρυσαν τον σοσιαλισμό. Αντίθετα, αν αντιληφθούμε την Ρωσία σαν μια υπανάπτυκτη και άνισρα ανεπτυγμένη καπιταλιστική χώρα η οποία συνδύαζε έναν κυρίαρχο καπιταλιστικό τομέα με το ταξικά συνειδητοποιημένο προλεταριάτο του και ένα υπανάπτυκτο αγροτικό καπιταλιστικό τομέα βασισμένο σε μια αστική τάξη προσανατολισμένη στις εξαγωγές, και εκμεταλλεζόμενη τους αγρότες μ' «προκαπιταλιστικών» κοινωνικών σχέσεων, τότε μπορούμε εύκολα να καταλάβουμε γιατί ο σοσιαλισμός βρέθηκε γρήγορα στην ημερήσια διάταξη: κανένα στάδιο μεταξύ «φεουδαρχίας και σοσιαλισμού» δεν «υπερπηδήθηκε» διότι η Ρωσική επανάσταση πρόκυψε στην ουσία, σαν συνδυασμένη εξέγερση των εργατών, των ανεπτυγμένων τομέων του ρώσικου καπιταλισμού, και των αγροτών των υπανάπτυκτων τομέων του καπιταλισμού. Και οι δυο αυτές μερίδες του πληθυσμού ξεγέρθηκαν ενάντια στην κοινή πρακτική της

εκμετάλλευσης τους. Η διαδικασία συσσώρευσης και αναπαραγωγής ήταν το ίδιο επιζήμια για τα συμφέροντα τους- παρ' όλο που η μεταφορά του πλεονάσματος από τις αγροτικές περιοχές προς τις πόλεις επέβαλε στους αγρότες, σαν μικροπαραγωγούς αγαθών, μια ιδιαίτερα βαριά επιβάρυνση. Ο πόλος συσσώρευσης έξω από τις αγροτικές περιοχές αποσπούσε μian ιδιαίτερα βαριά φορολογία από τους μικροπαραγωγούς και έτσι απαιτούσε περισσότερο «καταπιεστικές» κοινωνικές σχέσεις. Οι αποσπάσεις πλεονάσματος αυτής της μορφής -μεταφορές κεφαλαίου- και οι καταπιεστικές σχέσεις που τις συνόδευαν, αποτελούσαν δυο απαραίτητα συστατικά για την όλη πορεία της συσσώρευσης του κεφαλαίου στις αγροτικές περιοχές. Ταυτόχρονα αποτελούν αυτό που πολλοί αναλυτές μπέρδεψαν με την «φεουδαρχία» -στην Ρωσία και στον υπόλοιπο Τρίτο Κόσμο. Η διαδικασία συγκέντρωσης και αναπαραγωγής ήταν παρούσα τόσο στην Ρωσία, όσο και στην Δύση. Η ικανότητα της αστικής τάξης και του ξένου κεφαλαίου να εξαπλωθεί δεν παρεμποδίστηκε από αυτές τις σχέσεις εξαναγκασμού. Αντίθετα διευκολύνθηκε απ' αυτές. Ο στόχος της αστικής τάξης ήταν να προσπαθήσει να καταλάβει όσες κρατικές εξουσίες της ήταν απαραίτητες για την προώθηση μιας διαδικασίας που είχε ήδη αρχίσει και για την επιτάχυνση της με το τσαρικό κράτος χωρίς να εισάγει έναν καινούργιο τρόπο παραγωγής ή να πραγματοποιήσει μian άλλη «αστικο-δημοκρατική» επανάσταση.

Ομοίως, η εμφάνιση και ανάπτυξη ενός ουσιαστικού κομμουνιστικού κινήματος στην Κίνα, συμπίπτει με την εξάπλωση του καπιταλισμού και την εισβολή του στην κινέζικη κοινωνία. Η εκτεταμένη ανάπτυξη της βιομηχανίας η συγκέντρωση του κεφαλαίου μέσα από «δογματικά» μέτρα και άλλες υπερβολικές απαιτήσεις από την αγροτιά, δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για την γρήγορη προώθηση της Κίνας από την δικτατορική καπιταλιστική εκμετάλλευση στον σοσιαλισμό. Η μόνη κατανοητή εξήγηση για την μάλλον ανούσια εμφάνιση του «εθνικού-δημοκρατικού» κράτους είναι ότι δεν είχε ποτέ ξεχωριστή ύπαρξη, είτε σαν κρατικό σχήμα, είτε με την δική του άρχουσα τάξη. Δεν προσδιόρισε μια στροφή της εξουσίας από μια φεουδαρχική τάξη ιδιοκτητών σε μια «εθνική αστική τάξη». Μάλλον η ανατροπή του καπιταλισμού προσδιόρισε την κατεύθυνση για έναν γρήγορο και συνεχή μετασχηματισμό της Κίνας προς τον σοσιαλισμό μέσα στο ίδιο το κράτος και με την ίδια ηγεμονική ομάδα. Οποιοσδήποτε κι αν ήταν οι μορφές των κοινωνικών σχέσεων, η ουσία του παραγωγικού συστήματος, του καπιταλισμού, δεν άφησε άλλο δικαίωμα επιλογής: το αποκύημα του «εθνικού-δημοκρατικού» σταδίου, κρατιόταν σε ισχύ περισσότερο σαν ιδεολογικό τέχνασμα για διεθνή κατανάλωση, παρά σαν προσδιορισμός του κοινωνικού προτσές μέσα στην Κίνα.

«Εθνικο-δημοκρατικές» τάξεις δεν υπάρχουν ούτε σαν οργανωτές μιας ξεχωριστής μορφής παραγωγής ούτε σαν σταθερές κοινωνικές δυνάμεις που να διατηρούν ένα καθεστώς ξεχωριστό από το σοσιαλιστικό καθεστώς. Οι ίδιοι παράγοντες προσδιορίζουν και φέρνουν σε πέρας αλληπάλλληλα μέτρα τείνοντας προς έναν προκαθορισμένο στόχο: την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής. Αυτό γίνεται γιατί όλοι προκύπτουν από μια κοινή ομάδα και μοιράζονται μια κοινή εμπειρία διαμορφωμένη από το μοναδικό σύστημα που παρήγαγε τους ανατροπείς του: τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής.

Η τάση του να ταυτίζουμε την ιδιαίτερη σύνδεση του «εξαναγκασμού» και της «πληρωμής σε είδος» με προκαπιταλιστικούς σχηματισμούς και να καθορίζουμε πολιτικές φόρμουλες οι οποίες υποκαθιστούν «νέες» και «μοντέρνες» μορφές κυριαρχίας για να «εξεγειρούμε» και ν' «απελευθερώσουμε» τις παραγωγικές δυνάμεις δεν είναι τίποτα παραπάνω από μια άσκηση σε παλιές ρεφορμιστικές πολιτικές: την υποκατάσταση μιας βελτίωσης της μορφής της εκμετάλλευσης, αντί για μια ανάλυση και μετασχηματισμό του συνόλου. Ακόμα περισσότερο η προώθηση από την «εξαναγκαστική» εργασία στην αντίστοιχη «μισθωτή» δεν πρόκειται να «απελευθερώσει» απ' εαυτής τις παραγωγικές δυνάμεις. Όσο η επέκταση του

κεφαλαίου έχει κοινωνικά και πολιτικά εναρμονισθεί με μια σειρά καταπιεστικών κοινωνικών σχέσεων, ξαφνικές και απρόοπτες αλλαγές μπορεί να οδηγήσουν σε απότομη μείωση της συνολικής παραγωγής και σε μια διαδικασία αποεπένδυσης. Η μακροπρόθεσμη τάση προς την συσσώρευση του κεφαλαίου όπως την φαντάστηκε το κεφάλαιο στον Τρίτο Κόσμο, εξαρτώνταν από μια σταθερή και πειθήνια εργατική δύναμη από την οποία το πλεόνασμα θα μπορούσε να αποσπασθεί και να επανεπενδυθεί με την μεγαλύτερη ελευθερία. Έτσι, η «ελευθερία του κεφαλαίου» γίνονταν ισχυρότερη με την εξαναγκαστική εργασία· η συσσώρευση του κεφαλαίου ανέβαινε· η μεταβίβαση και το άνοιγμα νέων περιοχών εκμετάλλευσης διαστέλλονταν. Η απώλεια εργατικού ελέγχου και οι μετακινήσεις από τις καταναγκαστικές στις ελεύθερες μισθωτές μορφές δεν ήταν μια λειτουργία καπιταλιστικής προέλευσης αλλά της πάλης του κυριαρχούμενου προλεταριάτου μέσα από την *πολιτική σύγκρουση με τις οικονομικές ανάγκες της αστικής τάξης*.

Η ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων μισθωτής εργασίας δεν σηματοδότησε την ανάπτυξη του καπιταλισμού σε σύγκρουση με τους προκαπιταλιστικούς σχηματισμούς, αλλά τον πολιτικό αγώνα του προλεταριάτου ενάντια στα πιεστικά δεσμά της αστικής τάξης. Οι προσπάθειες που έγιναν από «ιδιότυπους Μαρξιστές» να εξηγήσουν το γεγονός σαν «αστικο-δημοκρατική» επανάσταση, ήταν μια κίνηση για να μεταμορφώσουν τον αγώνα των εργατών σε εργαλείο για τον «εκσυγχρονισμό» του καπιταλισμού ή του σφετερισμού της πολιτικής δύναμης του προλεταριάτου, ή την διαμόρφωση μιας εναλλακτικής μορφής αστικής κυριαρχίας, υπό την ηγεμονία της τοπικής μικροαστικής τάξης.

Εναλλακτικές αντιλήψεις της παγκόσμιας οικονομίας του καπιταλισμού

Η αντίληψη της παγκόσμιας οικονομίας σαν αποτελούμενης από κέντρο, ημιπεριφέρεια και περιφέρεια δεν συλλαμβάνει επαρκώς την δυναμική ανάπτυξη, την εξειδίκευση και τους πολλαπλούς πόλους της συσσώρευσης η οποία όλο και περισσότερο χαρακτηρίζει την παγκόσμια ανάπτυξη του καπιταλισμού. Η παλιά τριαδική αντίληψη αδυνατεί να συγκεντρώσει την προσοχή της στην πολύ σημαντική εσωτερική διαφοροποίηση μέσα σ' αυτές τις κατηγορίες. Ένα εναλλακτικό πλαίσιο αντίληψης σχεδιασμένο για να λαβαίνει οπ' όψιν του τις αυξημένες σημαντικές και πολύ συγκεκριμένες λειτουργικές σχέσεις μέσα και μεταξύ των περιοχών είναι απαραίτητο. Συγκεκριμένα, η οποιαδήποτε προσέγγιση πρέπει να προσδιορίσει τη διαδικασία συσσώρευσης του κεφαλαίου σε πρόσφατα αναπτυγμένα περιφερειακά κέντρα και τις εσωτερικές ταξικές αλλαγές οι οποίες επέτρεψαν σε πρώην «αποικιοκρατούμενους» και «περιφερειακούς» εξαγωγείς πρώτων υλών να διαφοροποιήσουν τις σχέσεις τους, να αναπτύξουν τις παραγωγικές δυνάμεις και να οικειοποιηθούν το πλεόνασμα ταυτόχρονα από τα ιμπεριαλιστικά κέντρα (χρηματιστικό κεφάλαιο) καθώς και απο λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές (πρώτες ύλες). Ο ενεργητικός ρόλος στην περιφερειακή συσσώρευση που υιοθετήθηκε από τις χώρες αυτές απαιτεί από μας την δυνατότητα να μπορέσουμε να επεκταθούμε πέρα από αυτή την αντίληψη που θέλει αυτές τις περιοχές να παίζουν τον ρόλο του μεσάζοντα μεταξύ του κέντρου και της περιφέρειας και να ξετάσουμε τον ρόλο τους σαν ανταγωνιστών στον καθορισμό του πλεονάσματος, αναπτύσσοντας πολλαπλές σχέσεις συναλλαγών: εξάγοντας έτοιμα διαρκή αγαθά. Προμηθεύοντας δάνεια και πιστώσεις και πουλώντας χαμηλής στάθμης τεχνολογία σε λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, εισάγοντας, παράλληλα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, εξασφαλίζοντας μεγάλα δάνεια και επενδύσεις και πουλώντας ένα μείγμα πρώτων υλών και βιομηχανικών προϊόντων σε αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Η ομαδοποίηση καινούργιων κέντρων εξαγωγής κεφαλαίου, εμπορίου, χρηματιστηρίου και βιομηχανίας που προέρχονται από την πρώην αδιαφοροποίητη

«περιφέρεια» απαιτεί τον καθορισμό των νέων πλεγμάτων και σχέσεων.

Ο διεθνής καπιταλισμός μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα σαν ένα σύστημα ιεραρχικά οργανωμένων ανταγωνιστικών πλεγμάτων όπου καθεστώτα και χώρες «ειδικεύονται» σε μία ή και περισσότερες δραστηριότητες. Η ανάλυση μας συγκεντρώνει την προσοχή της στο εναλλασσόμενο πρότυπο των πλεγμάτων συνδέοντας έθνη και καθορίζοντας τις θέσεις και τις λειτουργίες τους στον διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Ιστορικά, οι χώρες εκείνες που πραγματοποίησαν την υψηλότερη ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων και τον δυναμικότερο στρατιωτικο-πολιτικό κρατικό μηχανισμό έχουν διαμορφώσει τον διεθνή καταμερισμό της εργασίας σύμφωνα με τις ανάγκες τους, οργανώνοντας «ειδικεύσεις» σε υποδεέστερες περιοχές και χώρες ενσωματώνοντας τη διαμορφούμενη κατάσταση στην υπηρεσία των οικονομικών και στρατιωτικών αναγκών τους. Το κλασικό πρότυπο συμπεριλάμβανε την παραγωγή και εξαγωγή βιομηχανικών προϊόντων από τα μητροπολιτικά κέντρα και την εισαγωγή ορυκτών και γεωργικών προϊόντων από τις αποικιοκρατούμενες ή ημιαποικιοκρατούμενες χώρες. Σε δυο σημεία πρέπει να δοθεί έμφαση εδώ: καθώς οι αποικίες περιορίζονταν σε οικονομίες προσανατολισμένες στην εξαγωγή ορυκτών και την αγροτική παραγωγή στην υπηρεσία της μητρόπολης, η οικονομική ανωτερότητα της τελευταίας έγκειται στην πολυπλοκότητα της οικονομικής της βάσης και την παγκόσμια επέκταση των πολλαπλών οικονομικών της δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένων αυτών της βιομηχανίας, χρηματιστηρίου, ναυτιλίας, γεωργίας και μεταλλευτικής βιομηχανίας, καθώς και στην ικανότητα της να ελέγχει και να πραγματοποιεί κέρδη από τους δυναμικούς τομείς της αποικιακής οικονομίας. Με λίγα λόγια, σ' ένα κόσμο όπου η συσσώρευση του κεφαλαίου συχνά εξισώνονταν με την εξειδίκευση, στην ουσία η ηγεμονική ισχύς σχηματίζονταν μέσα από ευνοϊκές διαφοροποιήσεις. Δεύτερο, ακόμα και στις αποικίες, διαφορετικά πρότυπα ειδίκευσης αρχίζουν να αναπτύσσονται. Για παράδειγμα, νεοσύλλεκτοι που στρατολογήθηκαν από τις Ινδίες υπηρέτησαν σαν τοπική αστυνομία στην Νότια και Ανατολική Ασία· κάτι παρόμοιο παρατηρήθηκε και στην χρησιμοποίηση από την Γαλλία Σενεγαλικών δυνάμεων στην κατάληψη της Αφρικής. Αυτά τα πρότυπα όχι μόνο προσδιορίζουν την ουσία των ιμπεριαλιστικών σχέσεων σε βάρος των αποικιών αλλά θέτουν σε κίνηση σημαντικές διαδικασίες ταξικής διαφοροποίησης.

Πιο σημαντικό, συγκεκριμένες περιοχές και τόποι, ακόμα και στην αποικιοκρατική περίοδο, χρησίμευσαν σαν τραπεζικά, διαχειριστικά και εμπορικά κέντρα, συγκεντρώνοντας κεφάλαια και δημιουργώντας τις βάσεις για δυναμική ανάπτυξη στην μεταπολεμική περίοδο. Ο Αίβανος, η Σιγκαπούρη, το Χονγκ-Κόνγκ, γίνανε τραπεζιτικά και εμπορικά κέντρα κατακρατώντας μέρος από το πλεόνασμα που ιδιοποιήθηκαν οι ιμπεριαλιστικές χώρες. Η ιδιοποίηση του πλεονάσματος ακόμα και στα αποικιοκρατικά συστήματα, δεν αντανάκλασε την άμεση μεταφορά από την αποκαλούμενη «περιφέρεια» στο «κέντρο». Στην περίοδο μετά την ανεξαρτησία, και ειδικότερα στην δεκαετία του '70, βιομηχανικά και εμπορικά κέντρα στον Τρίτο Κόσμο δημιούργησαν ένα σύνθετο πλέγμα σχέσεων μεταξύ των χωρών του Τρίτου Κόσμου, αλλάζοντας ριζικά την σύνθεση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ ορισμένων περισσότερο δυναμικών περιοχών. Σταδιακά βιομηχανοποιούμενες χώρες του Τρίτου Κόσμου κατελάμβαναν τις τοπικές αγορές προμηθεύοντας πιστώσεις και χαμηλής στάθμης τεχνολογία σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, ενώ ταυτόχρονα αύξαναν τις εισαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και δανείζονταν τα απαραίτητα χρήματα από τα ιμπεριαλιστικά κέντρα. Τα μεταβαλλόμενα πλέγματα και οι πολλαπλές και πολυ-κλιμακωτές σχέσεις που προσδιορίζουν την παγκόσμια οικονομία είναι αρκετά συμπιεσμένες από προσπάθειες να τις οριοθετήσουν μέσα σε ένα τριχοτομικό σύστημα ιεράρχησης.

Ο θρίαμβος των εθνικο-απελευθερωτικών κινήσεων στις δεκαετίες που ακολούθησαν μετά τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο έκανε δυνατή την διαμόρφωση ενός πλαισίου διακριτικής

κίνησης σε πρώην αποικιοκρατούμενες χώρες για την επιλογή στρατηγικών οικονομικής δραστηριότητας μέσα στην διεθνή οικονομία. Ο βαθμός της αυτονομίας της εκλογής εξαρτιόταν από ποικίλους παράγοντες όπως η ταξική σύνθεση, η φύση του κράτους, ο γεωγραφικός χώρος, η ύπαρξη φυσικών πόρων, η τεχνολογική στάθμη και η συσσώρευση του κεφαλαίου καθώς και η δομή των σχέσεων με τους τοπικούς και διεθνείς πόλους ισχύος. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ενώ πολλές χώρες βίωναν μια μικρή αλλαγή στον μεταποικιακό καταμερισμό εργασίας, άλλες είχαν υποστεί εντυπωσιακή αλλαγή της θέσης τους μεταβαλλόμενες σε κέντρα σύνθετων τοπικών πλεγμάτων.

Ιμπεριαλιστικές και πρώην αποικιακές χώρες «εξειδικεύονται» σε συγκεκριμένες μορφές οικονομικής δραστηριότητας. Στην περίπτωση της μητρόπολης, οι εξειδικεύσεις αυτές, παίρνουν κυρίως την μορφή των ανεπτυγμένων τεχνολογικών κέντρων (Η.Π.Α.), βαρίας βιομηχανίας (Γερμανία, Ιαπωνία, Ιταλία) χρηματιστηρίου (Ελβετία, Αγγλία) και κέντρων γεωργικών ή ορυκτών πρώτων υλών (Η.Π.Α., Καναδάς, Αυστραλία, Γαλλία). Πάντως, εδώ υπάρχει οπωσδήποτε σημαντική επικάλυψη καθώς τα μητροπολιτικά κέντρα αγωνίζονται να αποκτήσουν πολλαπλές εξειδικεύσεις. Πραγματικά η πολλαπλότητα των δραστηριοτήτων σε πλατιά κλίμακα γίνεται η απαραίτητη προϋπόθεση (*sine qua non*) της δημιουργίας μιας «μητρόπολης».

Στην σύγχρονη διεθνή οικονομία βρίσκουμε μια γρήγορα αναπτυσσόμενη διαφοροποίηση ειδικεύσεων μεταξύ πολλών πρώην «περιφερειακών» χωρών οι οποίες επαναπροσδιορίζουν τις θέσεις τους στα διεθνή πλέγματα. Εάν ορισμένα έθνη ή περιοχές, πριν λίγο καιρό, ανταποκρίνονταν στο πρότυπο των μονόπλευρα αναπτυγμένων οικονομιών, σήμερα μπορούμε να παρατηρήσουμε σ' αυτά μια ποικιλία δραστηριοτήτων η διακύμανση των οποίων αποδεικνύεται από τα παρακάτω: εμπορικά κέντρα (Σιγκαπούρη, Χονγκ-Κονγκ*), βάσεις βιομηχανικών εξαγωγών (Ν.Κορέα, Ταϊβάν, Βραζιλία, Χονγκ-Κονγκ), οικονομικά κέντρα (Λίβανος, Σιγκαπούρη, Παναμάς), κέντρα εξαγωγής αγροτικών προϊόντων (Αργεντινή), περιοχές στρατιωτικών βάσεων (Φιλιπίνες, Πόρτο Ρίκο, Παναμάς), κέντρα εξαγωγής ορυκτών (Βενεζουέλα, Σαουδική Αραβία, Ιράν, Χιλή, Λιβύη Ινδονησία) χώρες εξαγωγής εργασίας (Ν.Αφρική, Μοζαμβίκη, Μεξικό, Καραϊβική) και τουριστικά κέντρα (Καραϊβική). Αυτές οι εξειδικεύσεις βρίσκονται αδιάκοπα σε κατάσταση ρευστότητας. Η έννοια της στασιμότητας, (κεντρική στην φιλολογία της εξάρτησης) αδυνατεί να προσδιορίσει τις δυναμικές αλλαγές που συμβαίνουν σε σημαντικά τμήματα του πρώην αποικιακού κόσμου, καθώς αυτά ενσωματώνονται προοδευτικά στο καπιταλιστικό οικονομικό πλέγμα. Το πλεόνασμα που ιδιοποιήθηκε η μητρόπολη και οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές έχει δημιουργήσει, καινούργιες δυναμικές περιοχές και σύνολα σχέσεων μέσα από τα οποία τοπικές διασυνδέσεις κυριαρχίας και υποταγής αρχίζουν να υλοποιούν τα παγκόσμια πρότυπα που εγκαθιδρύθηκαν νωρίτερα από τις χώρες της μητρόπολης.

Το διεθνές καπιταλιστικό σύστημα λειτουργεί μέσα από πλέγματα οργανωμένα στο εσωτερικό και μεταξύ κάθε μιας από τις περιοχές του. Αυτά, με την σειρά τους απορρέουν και επηρεάζουν αντίστοιχα την κρατική πολιτική, την ταξική δομή και την ταξική διαμόρφωση. Οι ανταγωνιστικές δραστηριότητες μεταξύ όμοια εξειδικευμένων ιμπεριαλιστικών χωρών και των πολυεθνικών τους επεκτείνονται και διαμορφώνουν μεγαλύτερα πλέγματα αγκαλιάζοντας τα πρώην αποικιακά έθνη. Όταν, για παράδειγμα, το κεφάλαιο ανταγωνίζεται στον τομέα της πώλησης της τεχνολογίας, οι δραστηριότητες του καθορίζονται από την ύπαρξη χρηματικών και εμπορικών κέντρων τα οποία ανταγωνίζονται μεταξύ τους να διευκολύνουν την διακίνηση αγαθών και τις επενδύσεις. Σταδιακά, ανταλλαγές μεταξύ βιομηχανικών και ορυκτο-αγροτικών περιοχών αναλαμβάνονται από χρηματιστικά και εμπορικά κέντρα μέσα από την κάθε περιοχή. Η λειτουργική εξειδίκευση των μερών-οικονομικών, πολιτικών και στρατιωτικών- και η ενδο-διασύνδεση του συνόλου των πλεγμάτων είναι ουσιαστικά

στοιχεία για την αναπαραγωγή του κεφαλαίου σε διεθνές επίπεδο. Τα «στρατηγικά συμφέροντα» των ηγεμονικών δυνάμεων πρέπει να γίνονται αντιληπτά όχι σύμφωνα με τα κέρδη ή τις απώλειες μιας μόνης εξειδίκευσης, αλλά μέσα από τις αλλαγές των πλεγμάτων και την δυνατότητα των τοπικών δυνάμεων να αντικαταστήσουν ή να υποκαταστήσουν τις εξειδικευμένες λειτουργίες πρώην ιμπεριαλιστικών χωρών μέσα στο πλέγμα. Η κατάρρευση των πλεγμάτων ή ο επαναπροσδιορισμός τους εκτός του συμπληρωματικού τους ρόλου μέσα σ' ένα δοσμένο ιμπεριαλιστικό σύστημα, μπορεί να έχει δυσμενή αντίκτυπο στην ηγεμονική θέση μιας ιμπεριαλιστικής δύναμης.

Διεθνείς οικονομικές εξειδικεύσεις έχουν επικαλυφθεί από πολιτικό-στρατιωτικές δομές οργανωμένες από τις ηγεμονικές δυνάμεις για την μεγιστοποίηση των προσβάσεων τους στις αγορές εργασίας και φυσικών πόρων. Η εξάπλωση των ανεξάρτητων εθνών-κρατών και η φθίνουσα δυνατότητα των Η.Π.Α. για μια μονομερή στρατιωτική επέμβαση, οδήγησε στην προσπάθεια της δημιουργίας αυτού που ορισμένοι αναφέρουν σαν «υπο-ιμπεριαλιστικές» δυνάμεις. Αρχικά, αυτές οι χώρες είχαν ορισθεί από τα ιμπεριαλιστικά κέντρα για να εκπληρώνουν χρέη χωροφύλακα σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Πριν την επιβολή αυτού του ρόλου προηγήθηκε μια περίοδος στενών σχέσεων μεταξύ του ιμπεριαλιστικού κράτους και της τοπικής δύναμης -κατά την οποία οι ειδικευμένες υπηρεσίες καταπίεσης και η μεγαλύτερη μερίδα του κρατικού μηχανισμού είχαν ειδικευθεί και διαμορφωθεί από το ιμπεριαλιστικό κράτος.

Η πρόσφατη ιστορία μας υποδεικνύει πως οι αλλαγές αυτές έχουν λάβει μέρος *μόνο* στην περίπτωση ενός μικρού αριθμού χωρών. Ακόμα περισσότερο, δεν είναι καθόλου σίγουρο πως υπανάπτυκτα κράτη τα οποία κατάφεραν να προαχθούν στο επίπεδο τοπικής δύναμης έχουν, ταυτόχρονα, την δυνατότητα να διατηρήσουν τους νέους ρόλους τους και αυτό, πάνω απ' όλα, λόγω των αντιφάσεων που υπάρχουν μέσα στην ίδια την πολιτική τους και που προέρχονται από τις βαθιές αλλαγές που απαιτήθηκαν. Υπο-ιμπεριαλιστικά έθνη-κράτη που δημιουργήθηκαν πρόσφατα δεν είχαν την δυνατότητα διεκπεραίωσης του ρόλου τους. Η συνδυασμένη αντιπολίτευση και ο αγώνας των Ισλαμιστών και Μαρξιστών εθνικιστών γκρέμισε το ιρανικό καθεστώς, υποσκάπτοντας τα στηρίγματα της στρατηγικής των Η.Π.Α. στην Μέση Ανατολή. Η Ν. Αφρική στάθηκε ανήμπορη να αποτρέψει μια νίκη του Μ.Ρ.Λ.Α. στην Ανγκόλα, διότι στην ουσία χωρίς την στρατιωτική επέμβαση των Η.Π.Α. ήταν ανίκανη να στηρίξει την εκστρατεία της ενάντια στις δυνάμεις του Μ.Ρ.Λ.Α. και των Κουβανών. Η κατάρρευση της κυριαρχίας της λευκής μειοψηφίας στην Ροδεσία απομόνωσε ακόμα περισσότερο το καθεστώς και αναπόφευκτα ενθάρρυνε τις επαναστατικές δυνάμεις των μαύρων στην Ν.Αφρική.

Η Βραζιλία, όλο και περισσότερο παγιδευμένη ανάμεσα στις εσωτερικές αντιπολιτευτικές δυνάμεις και την πτώση των εξωτερικών αγορών, καθώς και τα συνεχώς αυξανόμενα χρέη, έχει αρχίσει να βιώνει μια αυξανόμενη οικονομική κρίση, η οποία συνδυάζει την στασιμότητα με τον πληθωρισμό. Η δολοφονία του Πακ Τσουνγκ Χι στην Ν. Κορέα, η εκρηκτικότητα των φοιτητικών και λαϊκών κινητοποιήσεων, συνοδευόμενη από την κρίση της οικονομίας, σκιάζει το προσωπείο του λαμπρότερου από τα οικονομικά θαύματα. Όλα αυτά δεν υπαινίσσονται την επερχόμενη κατάρρευση των περιφερειακών δυνάμεων. Μολαταύτα, η μείωση της δυνατότητας των περιφερειακών δυνάμεων να διαμορφώσουν την παγκόσμια πολιτική διατηρώντας τον ισχύοντα διεθνή καταμερισμό της εργασίας αναγκάζει τις Η.Π.Α. να επανεξετάσουν την περίπτωση μιας μονομερούς επέμβασης.

Το σημαντικό σημείο, πάντως το οποίο πρέπει να τονιστεί εδώ, είναι η αυξανόμενη αυτονομία των περιφερειακών δυνάμεων και οι αυξανόμενες αντιθέσεις τους με τα αναπτυγμένα καπιταλιστικά κέντρα. Όλο και περισσότερο εμφανίζεται ανταγωνισμός πάνω στις εμπορικές συναλλαγές στον Τρίτο Κόσμο, για δάνεια στην χρηματιστική αγορά και για

προσβάσεις για φτηνές πρώτες ύλες. Δεδομένου του υπερανπτυγμένου οικονομικού ανταγωνισμού, δεν θα πρέπει να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι αυτές οι περιφερειακές δυνάμεις αρνούνται να προσδεθούν σε συμμαχίες κατευθυνόμενες από τις Η.Π.Α. οι οποίες απαιτούν αναγκαστικά οικονομικές διευκολύνσεις. Ο διαχωρισμός των θέσεων της Βραζιλίας από αυτές των Η.Π.Α. στο θέμα της Ανγκόλα της Μέσης Ανατολής και της Κ. Αμερικής, ανταποκρίνεται στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της στις χρηματιστικές αγορές και τις αγορές πρώτων υλών. Η εγκαθίδρυση νέων αγορών μεταξύ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας θα μπορούσε να οδηγήσει σε μεγαλύτερους ανταγωνισμούς και σε μια σύρραξη μεταξύ αυτών και της Ιαπωνίας. Οι αυτόνομες περιφερειακές δυνάμεις ολοένα και περισσότερο καταλαμβάνουν πρώην κυρίαρχα καπιταλιστικά κέντρα και δημιουργούν τις βάσεις για πολυκεντρικούς πόλους αγορών-χρηματιστηρίου, αυξάνοντας τον βαθμό ανταγωνισμού, αποσταθεροποιώντας τα κέντρα εξουσίας, δημιουργώντας πολλαπλές πηγές συγκρούσεων και ιδεολογικές συμμαχίες οι οποίες καθορίζουν τις παλιές ιεραρχήσεις.

Συμπέρασμα

Οι παγκόσμιες ιστορικές αλλαγές που έχουν λάβει μέρος στις προ-καπιταλιστικές και τις καπιταλιστικές κοινωνίες και η διαδικασία του περάσματος στον σοσιαλισμό έχουν θέσει σημαντικά θέματα για την Μαρξιστική θεωρία.

(1) Οι επαναστατικοί μετασχηματισμοί ενός αριθμού χωρών του τρίτου κόσμου βοήθησαν στον επαναπροσανατολισμό της συζήτησης γύρω από την φύση των ιστορικά συγκεκριμένων συνθηκών κάτω από τις οποίες έλαβε μέρος η καπιταλιστική διεξόδουση. Η εμπειρία της οξικής διαμόρφωσης και η ανάπτυξη επαναστατικών κινήματων σε συνθήκες όπου η καπιταλιστική ανάπτυξη δεν συνοδεύονταν ταυτόχρονα από την ανάπτυξη των σχέσεων της μισθωτής εργασίας, θέτει κάτω από αμφισβήτηση πλευρές της *συνολ,κά-ιστορ,κής παγκοσμιο-ήτας* της αρχικής ιδέας του Μαρξ. Η ιδέα του Μαρξ ότι το κεφάλαιο διαχωρίζει τους άμεσους παραγωγούς από την παραγωγή και τους υποτάσσει στη μισθωτή εργασία σε τριτοκοσμικές συνθήκες θα πρέπει να αναθεωρηθεί, και να λάβει υπ' όψη όχι μόνο την λογική του κεφαλαίου για την ορθολογική οργάνωση της παραγωγής, αλλά και την ανάγκη να υπερασπιστεί τα ταξικά του συμφέροντα ενσωματώνοντας και υποτάσσοντας προκαπιταλιστικές σχέσεις σαν μηχανισμούς ελέγχου της εργασίας. Εξίσου σοβαρό ήταν το γεγονός της έλλειψης ιστορικών συνθηκών που περιόριζαν τους τρόπους εναλλακτικής εργασίας απέναντι στην μισθωτή εργασία και δημιούργησαν την ανάγκη στο κεφάλαιο να στηριχθεί περισσότερο στην καταπίεση απ' ότι στην αγορά, για την ανάκτηση της εργασίας.

(2) Η ιστορική πρακτική στις τελευταίες δεκαετίες βοήθησε στο να τονιστούν ορισμένα από τα προτερήματα και τις αδυναμίες των προσπαθειών που έγιναν για την εφαρμογή "ρεβιζιονιστικών" και "ορθόδοξων" αντιλήψεων στα προβλήματα της μετάβασης στον σοσιαλισμό. Στην πρώτη περίπτωση από προσπάθειες που έγιναν από «αναθεωρητες Μαρξιστές» για την ενσωμάτωση της καπιταλιστικής συμμετοχής στον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, αποδείχτηκε ότι δημιουργούν καταστάσεις ασταθούς ισορροπίας οι οποίες οδηγούν σε κείνη ακριβώς την κοινωνικοοικονομική αποδιάρθρωση που προσπάθησαν να αποφύγουν. Η ιστορική πρακτική αποδεικνύει ότι η μαρξιστική αντίληψη της μετάβασης στον σοσιαλισμό, θα πρέπει να ενσωματώσει τις προβληματικές της «αποδιάρθρωσης» σαν αναγκαία (αν και όχι καλοδεχούμενη) συνοδεία των πρώτων σταδίων της αναδομουμενης κοινωνίας. Η σταθεροποίηση της πολιτικής εξουσίας και η εγκαθίδρυση της νεας κοινωνικο-πολιτικής τάξης πραγμάτων μπορεί τότε να γίνει η βάση για την μερική επανάρθρωση της κολлекτιβιστικής κοινωνίας στην καπιταλιστική διεθνή οικονομία.

(3) Η Μαρξιστική θεωρία της 2ης και 3ης Διεθνούς είχε αναπτύξει μια μηχανιστική και συνάμα οίκονομιστική αντίληψη της σοσιαλιστικής επανάστασης βασισμένη σε μια έννοια ευνοϊκής τεχνικο-παραγωγικής ανάπτυξης και μιας καταστροφικής κατάρρευσης. Αυτές οι αντιλήψεις φαντάζονταν την ταξική πάλη και την ταξική συνείδηση σαν παθητικά παράγωγα. Κι όμως η ιστορική εμπειρία σε μια σειρά τριτοκοσμικές χώρες φανερώνει πως η λογική της ταξικής συνείδησης και πάλης γίνεται αποφασιστικός παράγοντας σε συγκεκριμένες ιστορικές συγκυρίες "παρεμβαίνοντας" στις οικονομικές διαδικασίες και θέτοντας σε κίνηση ένα προτσές κοινωνικών μετασχηματισμών που (προσωρινά) αντιστρέφει τη διαδικασία συσσώρευσης. Η μαρξιστική επιστήμη που είχε αρθρωθεί πάνω στην αντίληψη ότι ο σοσιαλισμός προήλθε από τις συνθήκες της κοινωνικοποιημένης παραγωγής που προκλήθηκε από την αναπαραγωγή του κεφαλαίου τροποποιείται: ο μαρξισμός γίνεται ταυτόχρονα μια δημιουργική ιδεολογία -μέσο επαναδημιουργίας αυτού που καταστράφηκε από το κεφάλαιο, όσο και μέσο επιλεκτικής κοινωνικοποίησης αυτού που προκύπτει μέσα από τον καπιταλιστικό κόσμο.

Η αποκαλούμενη κρίση του Μαρξισμού εμφανίζεται μέσα από την προσπάθεια για τη δημιουργία ενός πολιτικού συστήματος αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας των εργατών μέσα στα πλαίσια ενός διατηρούμενου πολιτικού, στρατιωτικού και οικονομικού πολέμου. Η τάση προς την γραφειοκρατικοποίηση και την επικράτηση μη-δημοκρατικών μορφών αντιπροσωπευσης είναι στην ουσία αποτέλεσμα της "υπερ-ανάπτυξης των μαζικών οργάνων άμυνας" σε βάρος των δημοκρατικών οργάνων στον τομέα της παραγωγής.

(4) Η ανάπτυξη των Νεομαρξιστικών προσπαθειών να ξανασυγκεντρώσουν την προσοχή τους στην διεθνή οικονομία σαν την βασική μονάδα ανάλυσης είναι θετικός διαχωρισμός από την Μαρξιστική ορθοδοξία που ήταν στενά περιορισμένη στο να εξετάζει την πολιτική οικονομία από την σκοπιά της «οικοδόμησης του σοσιαλισμού σε μια χώρα». Οι προκαταρκτικές προσπάθειες οδηγούσαν σε μια αντίληψη η οποία διχοτομούσε το παγκόσμιο σύστημα. Το παράδειγμα αυτό ταίριαζε περισσότερο στην αποικιακή και την αμέσως μεταποικιακή περίοδο. Ωστόσο, μέσα στην περασμένη δεκαετία καινούργιες θεωρητικές αντιλήψεις για τις αυξανόμενες δυνατότητες μεταξύ τριτοκοσμικών καπιταλιστικών χωρών και η εμφάνιση νέων περιφερειακών δυνάμεων, οδήγησαν στην ανάγκη ύπαρξης ενός περισσότερο σύνθετου και λεπτομερούς σχήματος. Ένα σύστημα ιεραρχικά δομημένων πλεγμάτων το οποίο αντιπροσωπεύει, συγχρόνως, την εμφάνιση νέων πόλων αυτόνομης εξουσίας και την συνέχιση των παλιότερων συνθέσεων των ιμπεριαλιστικών-περιφερειακών σχέσεων, καθορίζει την σύγχρονη διεθνή οικονομία. Η επανασύλληψη της διαμορφούμενης διεθνούς-οικονομίας απαιτεί να οικοδομήσουμε και να προωθηθούμε πέρα από τα Νεο-Μαρξιστικά και ορθόδοξα σχήματα, να προσδιορίσουμε τις νέες μορφές της διεθνούς ανάπτυξης του καπιταλισμού αναγνωρίζοντας τις νέες πολώσεις και διαχωρισμούς μεταξύ των πρώην "περιφερειακών" κρατών, καθώς και τις αυξανόμενες εσωτερικές ταξικές αντιφάσεις οι οποίες συνοδεύουν τις εξωτερικές μετατοπίσεις της διεθνούς οικονομίας.

Μετάφραση: Νίκος Ζωζος